

Paweł Księżak*

WYBORY PIERWSZEGO PREZESA SĄDU NAJWYŻSZEGO W LATACH 1998-2020

Od wejścia w życie Konstytucji RP Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego pięciokrotnie dokonało wyboru kandydatów, spośród których Prezydent powołał Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego. Sposób głosowania, mimo zmieniającego się otoczenia normatywnego, był przez cały czas podobny i składał się z dwóch etapów. Najpierw miało miejsce tzw. głosowanie indykacyjne, służące wskazaniu kandydatów na kandydatów, później przez oddanie jednego głosu na kandydata, spośród wskazanych w pierwszym głosowaniu, który wyraził zgodę na kandydowanie. W głosowaniach tych nie istniała możliwość głosowania przeciw kandydatowi ani wstrzymania się od głosu (z wyjątkiem patowego głosowania w 2004 r.). W konsekwencji przyjętego sposobu głosowania, kandydaci na każdym Zgromadzeniu Ogólnym Sędziów Sądu Najwyższego uzyskali liczbę głosów, których suma odpowiadała liczbie oddanych głosów ważnych. Powodowało to, że na liście kandydatów najwyższej jeden kandydat legitymował się poparciem ponad połowy głosujących i niemożliwe było, by pozostali kandydaci uzyskali ponad 50% głosów. W wyborach w roku 1998 r. żaden kandydat przedstawiony Prezydentowi nie uzyskał ponad połowy głosów. W wyborach w 1998 r. kandydat części sędziów, który uzyskał najmniej głosów, nie został przedstawiony Prezydentowi. We wszystkich pozostałych wyborach (2004 r., 2010 r., 2014 r., 2020 r.) kandydaci wszystkich głosujących sędziów zostali przedstawieni Prezydentowi – innymi słowy reprezentanci 100% głosujących sędziów byli wśród kandydatów, spośród których Prezydent dokonywał wyboru. W żadnym Zgromadze-

* Paweł Księżak, doktor habilitowany, profesor Uniwersytetu Łódzkiego, Katedra Prawa Cywilnego, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego, sędzia Sądu Najwyższego; ORCID: 0000-0002-1224-9183.

niu Ogólnym Sędziów Sądu Najwyższego nie doszło do podjęcia odrębnych uchwał nad poszczególnymi kandydatami. W żadnym Zgromadzeniu Ogólnym Sędziów Sądu Najwyższego nie doszło do podjęcia uchwały końcowej, zatwierdzającej wcześniejszy wybór kandydatów i służącej przedstawieniu Prezydentowi kandydatur zgodnie z art. 183 ust. 3 Konstytucji RP. Przedstawienie Prezydentowi wyłonionych kandydatów następowało poprzez techniczną czynność Pzewodniczącego Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu Najwyższego przekazania dokumentów Prezydentowi. Prezydent w latach 1998, 2004, 2010, 2014 powołał na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego tego z przedstawionych mu kandydatów, który uzyskał największą liczbę głosów. W 2020 r. Prezydent powołał kandydatkę, która uzyskała drugi w kolejności wynik głosowania.

Pojęcia kluczowe: Sąd Najwyższy, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, wybory Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego

Wprowadzenie

Po wejściu w życie Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 r.¹ Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej pięciokrotnie dokonywał wyboru i powoływał Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego (dalej: PP SN). Z uwagi na zmieniający się kilkakrotnie stan prawny, warto przypomnieć okoliczności prawne i faktyczne, w jakich dochodziło do kolejnych nominacji.

Zgodnie z art. 183 ust. 3 Konstytucji RP PP SN powołuje Prezydent na sześcioletnią kadencję spośród kandydatów przedstawionych przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego (dalej: ZO SN).

Konstytucja nie precyzuje, ilu kandydatów ZO SN powinno przedstawić Prezydentowi. Nie ulega jednak wątpliwości, że musi być ich przynajmniej dwóch, tak by Prezydent miał realny wybór². Nie określa również, w jaki sposób ZO powinno wyłonić owych kandydatów ani nie określa formy, w jakiej winno dojść do ich przedstawiania Prezydentowi. Regulacje w tym zakresie (na poziomie ustawowym i niższym) ulegały zmianom, jednakże trzon procedury pozostał w istocie niezmienny.

Wybór przez Prezydenta ma charakter prerogatywy i nie wymaga kontrasygnaty Prezesa Rady Ministrów (art. 144 ust. 3 pkt 20 Konstytucji RP). Prezydent dokonuje wyboru spośród przedstawionych kandydatów w sposób swobodny. Nie jest związany w tym zakresie liczbą głosów uzyskanych przez poszczególnych kandydatów³, ani

¹ Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483 ze zm.

² P. Wiliński, P. Karlik, [w:] *Konstytucja RP. Tom II*, red. M. Safjan, L. Bosek, Warszawa 2016, komentarz do art. 183, nb 17.

³ P. Czarny, *Realizacja konstytucyjnych kompetencji Prezydenta w odniesieniu do sądów i Krajowej Rady Sądownictwa*, [w:] *System rządów Rzeczypospolitej Polskiej. Założenia konstytucyjne a praktyka ustrojowa*, red. M. Gzybowski, Warszawa 2006, s. 84; P. Wiliński, P. Karlik, [w:] *Komentarz...*, komentarz do art. 183, nb 17; B. Banaszak, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, wyd. 2, Warszawa 2012, komentarz do art. 183, nb 10.

żadnym innym kryterium⁴ – gdyby było inaczej, tzn. Prezydent musiał wybrać określoną osobę spośród jemu przedstawionych – regulacja Konstytucji RP dotycząca wyboru spośród przedstawionych kandydatów nie miałyby sensu normatywnego.

Konstytucja RP nie określa bliżej, kim mogą być kandydaci na PP SN. W szczególności nie wskazano by kandydatem musiał być sędzia, a tym bardziej sędzia SN w stanie czynnym⁵.

I. Wybory Pierwszego Prezesa SN w 1998 r.

Ustawa o SN z 20 września 1984 r.⁶ w brzmieniu obowiązującym w 1998 r. nie zawierała przepisów dotyczących wyboru kandydatów na stanowisko PP SN. W art. 4 ustawy wskazano jedynie, że ilekroć w ustawie jest mowa o sędziach SN, oznacza to także PP SN i prezesów tego sądu – przepis ten dawał zatem podstawę to domniemania, że PP SN może być wyłącznie sędzia SN w stanie czynnym. W art. 57 ustawy, określającym zakres działania ZO SN, nie wymieniono wyłaniania kandydatów na stanowisko PP SN; kompetencja ta musiała być zatem wywodzona wprost z Konstytucji RP.

15 czerwca 1998 r. ZO SN podjęło uchwałę w sprawie regulaminu wyboru kandydatów na stanowisko PP SN i przyjęło regulamin w następującym brzmieniu:

§ 1. 1. Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego w sprawie wyboru kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego zwołuje Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego w terminie co najmniej 1 miesiąca przed upływem kadencji Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego.

2. Zgromadzenie Ogólne Sędziów wybiera 4 sędziów do komisji skrutacyjnej, po jednej z każdej izby. Komisja skrutacyjna przeprowadza głosowanie oraz ustala i ogłasza wyniki głosowania.

§ 2. Kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego zgłasza się na Zgromadzeniu Ogólnym Sądu Najwyższego.

Prawo zgłoszenia co najwyżej 2 kandydatów przysługuje każdemu sędziemu Sądu Najwyższego, obecnemu na Zgromadzeniu.

Zgłaszanie kandydatów następuje w sposób tajny (na piśmie – „indykacyjnie”).

§ 3. Po zakończeniu zgłaszania kandydatów Przewodniczący Zgromadzenia zwraca się do każdego z nich z zapytaniem czy wyraża zgodę na kandydowanie, a w razie odpowiedzi twierdzącej sędziowie mogą im zadawać pytania związane z ewentualnym pełnieniem funkcji Pierwszego Prezesa. Kandydat też może

⁴ Nie musi również brać pod uwagę sugestii żadnego innego organu państwowego (B. Banaszak, *Konstytucja...*, komentarz do art. 183, nb 10) a tym bardziej zaleceń, opinii lub stanowisk jakichkolwiek osób, organizacji czy struktur prywatnych lub publicznych.

⁵ W doktrynie podkreśla się, że „nie budzi jednak wątpliwości, że bierne prawo wyborcze przysługiwać może tylko osobom uprawnionym do zasiadania i orzekania w Sądzie Najwyższym” (P. Wiliński, P. Karlik, [w:] *Konstytucja RP...*, komentarz do art. 183, nb 18). Takie ograniczenie wynika natomiast wprost z aktów niższego rzędu i znajduje potwierdzenie w ustalonym zwyczaju. Można jednak teoretycznie utrzymywać, że zwyczaj jest wynikiem właśnie istnienia aktów niższego rzędu (w szczególności regulaminów wyboru kandydatów na stanowisko PP SN a także – obecnie – ustawy o SN i Regulaminu SN), których zgodność z Konstytucją RP w tym zakresie nigdy nie była badana.

⁶ T.j. Dz.U. 1994, nr 13, poz. 48 ze zm.

wypowiedzieć się w tym przedmiocie z własnej inicjatywy. Po dokonaniu tych czynności przystępuje się do głosowania.

§ 4. 1. Głosowanie w sprawie wyboru kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego jest tajne.

2. Jeśli zgłoszono więcej niż trzech kandydatów głosowanie odbywa się w dwóch turach. Do drugiej tury przechodzą trzej kandydaci, którzy uzyskali kolejno największą liczbę głosów w pierwszej turze. § 5 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

3. Głosujący oddaje głos za określonym kandydatem, skreślając na karcie do głosowania nazwiska pozostałych kandydatów. Głos oddany na więcej niż jednego kandydata lub nie wskazujący żadnego kandydata, jest nieważny.

§ 5. 1. Dwaj kandydaci, którzy uzyskali kolejno największą liczbę głosów są kandydatami na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, których Zgromadzenie Ogólne Sędziów przedstawia Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Jeżeli dwóch lub więcej kandydatów otrzyma jednakową liczbę głosów, a powodowałoby to niemożność wyłonienia kandydatów zgodnie z ust. 1, przeprowadza się dodatkowe głosowanie na tych kandydatów.

§ 6. Przewodniczącą Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu Najwyższego przedstawia niezwłocznie Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej wybranych kandydatów, załączając protokół komisji skrutacyjnej.

§ 7. W sprawach nie uregulowanych stosuje się odpowiednio regulamin Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu Najwyższego w sprawie wyboru kandydatów na sędziów.

Posiedzenie ZO SN odbyło się 8 września 1998 r. W ZO SN wzięło udział 77 sędziów SN na ogólną liczbę 84. Stosownie do § 2 regulaminu, komisja skrutacyjna wydała 77 kart z nazwiskami wszystkich sędziów SN celem indykacyjnego zgłoszenia kandydatów. Zgłoszenie kandydatów odbywało się tajnie. Po przeliczeniu zgłoszeń ustalono, że oddano 75 głosów ważnych. Zgłoszeni zostali następujący sędziowie:

1. Gerard Bieniek – 5 zgłoszeń
2. Marian Buliński – 1 zgłoszenie
3. Tadeusz Ereciński – 25 zgłoszeń
4. Lech Gardocki – 23 zgłoszenia
5. Piotr Hofmański – 2 zgłoszenia
6. Lech Paprzycki – 16 zgłoszeń
7. Bogdan Rychlicki – 1 zgłoszenie
8. Walerian Sanetra – 8 zgłoszeń
9. Adam Strzembosz – 29 zgłoszeń
10. Jan Wasilewski – 6 zgłoszeń.

Zgodę na kandydowanie wyrazili sędziowie Tadeusz Ereciński, Lech Gardocki i Adam Strzembosz. Po dyskusji przystąpiono do głosowania. W głosowaniu tajnym oddano 77 ważnych głosów. Poszczególni kandydaci uzyskali następującą liczbę głosów według kolejności alfabetycznej:

1. Tadeusz Ereciński – 21 (około 27%),
2. Lech Gardocki – 29 (około 38%),
3. Adam Strzembosz – 27 (około 35%).

Komisja skrutacyjna poinformowała, że stosownie do § 5 regulaminu, sędziowie Lech Gardocki i Adam Strzembosz wybrani zostali kandydatami na stanowisko PP SN, których ZO SN przedstawia Prezydentowi.

Podsumowując należy stwierdzić, że żaden z kandydatów nie uzyskał większości głosów ZO SN. Kandydat, który został ostatecznie powołany przez Prezydenta, uzyskał największą liczbę głosów, tj. około 38%. Zgromadzenie nie podejmowało uchwał w odniesieniu do poszczególnych kandydatów, ani nie podjęło uchwały o przedstawieniu Prezydentowi kandydatur. Przedstawienie, o którym mowa w art. 183 ust. 3 Konstytucji RP, nastąpiło w postaci czynności technicznej Przewodniczącego ZO SN polegającej na przekazaniu listy kandydatów i protokołu komisji skrutacyjnej.

Postanowieniem z 9 października 1998 r.⁷, Prezydent na podstawie art. 183 ust. 3 Konstytucji RP powołał z dniem 17 października 1998 r. sędziego Lecha Gardockiego na stanowisko PP SN, na sześćoletnią kadencję.

II. Wybory Pierwszego Prezesa SN w 2004 r.

1 stycznia 2003 r. weszła w życie nowa ustawa z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym⁸. Art. 10 ustawy stanowił, że „Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego jest powoływany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na sześćoletnią kadencję spośród sędziów Sądu Najwyższego w stanie czynnym”. Z kolei w art. 16 § 1 pkt 1 wskazano, że do kompetencji ZO SN należy m.in. uchwalanie regulaminów wyborów kandydatów na stanowisko PP SN, zaś w pkt 3, że „do kompetencji Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu Najwyższego należy dokonywanie wyboru dwóch kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego i przedstawianie ich Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej”. Ustawa nie określała bliżej trybu wyboru ani sposobu przedstawiania kandydatów.

14 kwietnia 2003 r. ZO SN uchwaliło regulamin wyboru kandydatów na stanowisko PP SN.

Regulamin wyboru kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego⁹

§ 1. 1. Zgłoszenia i wyboru dwóch kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego dokonuje się na zwołanym w tym celu Zgromadzeniu Ogólnym Sędziów Sądu Najwyższego.

⁷ M.P. 1998, nr 36, poz. 499 z 21 października 1998 r.

⁸ Dz.U. 2002, nr 240, poz. 2052.

⁹ Stanowiący załącznik do uchwały Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 14 kwietnia 2003 r. w sprawie regulaminu wyboru kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego.

2. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego ustala termin Zgromadzenia Ogólnego najpóźniej na miesiąc przed upływem jego kadencji.

3. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego zarządza sporządzenie listy sędziów Sądu Najwyższego w kolejności alfabetycznej nazwisk z oznaczeniem liczbą porządkową.

§ 2. 1. Zgromadzenie Ogólne wybiera komisję skrutacyjną w składzie czterech sędziów, po jednym z każdej Izby.

2. Komisja skrutacyjna doręcza członkom Zgromadzenia Ogólnego listę, o której mowa w § 1 ust. 3, ogłasza nazwiska zgłoszonych sędziów, wskazując liczbę uzyskanych zgłoszeń, przygotowuje karty do głosowania, odnotowuje oddanie głosu, ustala wyniki głosowania i podaje je do wiadomości Zgromadzenia Ogólnego oraz sporządza protokoły.

§ 3. 1. Sędzia Sądu Najwyższego może zgłosić nie więcej niż dwóch kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego. Zgłoszenie kandydata następuje w sposób tajny, przez zakreślenie kółkiem liczby porządkowej przy nazwisku na liście sędziów Sądu Najwyższego.

2. Zgłoszenie jest nieważne, jeżeli zgłaszający zakreślił liczby porządkowe przy nazwiskach więcej niż dwóch sędziów lub użył do zakreślenia innego znaku graficznego niż wymieniony w ust. 1.

§ 4. 1. Sędziowie obecni na Zgromadzeniu Ogólnym wyrażają zgodę na kandydowanie ustnie, a nieobecni – na piśmie.

2. Jeżeli zgodę na kandydowanie wyraził Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, przewodnictwo Zgromadzenia Ogólnego obejmuje Prezes Sądu Najwyższego najstarszy służbą na stanowisku sędziego, a gdyby to nie było możliwe – najstarszy służbą sędzia.

3. Kandydaci mogą składać oświadczenia oraz odpowiadają na pytania.

§ 5. 1. Na kartach do głosowania umieszcza się imiona i nazwiska kandydatów w kolejności alfabetycznej nazwisk z oznaczeniem liczbą porządkową. Obok imion i nazwisk kandydatów umieszcza się znaki „+” (plus), „-” (minus) oraz „0” (zero).

2. Wzór karty do głosowania stanowi załącznik do regulaminu.

§ 6. 1. Głosujący oddaje głos za kandydatem, przeciw kandydatowi lub wstrzymuje się. Oddanie głosu „za” polega na zakreśleniu kółkiem znaku „+” (plus), głosu „przeciw” znaku „-” (minus), a głosu „wstrzymującego się” – znaku „0” (zero).

2. Głos jest nieważny, jeżeli głosujący nie zakreślił żadnego znaku przy nazwisku któregokolwiek z kandydatów, zakreślił więcej niż jeden znak przy jednym nazwisku, użył do zakreślenia innego znaku graficznego niż wymieniony w ust. 1 lub jeżeli oddał głos „za” na więcej niż jednego kandydata.

§ 7. 1. Za wybranych uważa się tych kandydatów, którzy otrzymali największą liczbę głosów „za”, jeżeli ich liczba jest większa od liczby głosów „przeciw”, a w głosowaniu wzięło udział co najmniej 2/3 sędziów każdej z Izb.

2. Jeżeli dwóch lub więcej kandydatów otrzymało równą liczbę głosów „za”, a uznanie ich za wybranych spowodowałoby przekroczenie liczby wybieranych kandydatów, przeprowadza się kolejne głosowanie.

3. Jeżeli żaden z kandydatów nie uzyskał wymaganej liczby głosów lub wybrano tylko jednego kandydata, przeprowadza się ponowny wybór. 4. Głosowanie oraz wybór, o których mowa w ust. 2 i 3, zarządza Przewodniczący Zgromadzenia Ogólnego na wniosek komisji skrutacyjnej, w zakresie przez nią ustalonym. Do głosowania oraz wyboru stosuje się odpowiednio przepisy § 3-7.

§ 8. Przewodniczący Zgromadzenia Ogólnego przedstawia niezwłocznie Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej uchwałę, o której mowa w art. 16 § 1 pkt 3 ustawy o Sądzie Najwyższym, ze wskazaniem liczby głosów uzyskanych przez kandydatów w poszczególnych głosowaniach.

Uchwalony regulamin stanowił, że wybór, którego dokonuje się na posiedzeniu ZO SN ma postać uchwały, o której mowa w art. 16 § 1 pkt 3 ustawy o Sądzie Najwyższym (§ 8). Wprowadzał również możliwość głosowania „za”, „przeciw” lub wstrzymania się od głosu na poszczególnych kandydatów. Była też wymagana większość bezwzględna. Regulamin ten nie stał się jednak nigdy podstawą przedstawienia Prezydentowi kandydatów na stanowisko PP SN, bowiem przyjęta w nim konstrukcja okazała się w praktyce dysfunkcyjna, o czym przekonano się na najbliższym posiedzeniu ZO SN 13 września 2004 r., na którym po raz pierwszy – i jak się okazało jedyny – podstawą procedury był regulamin ustalony w uchwale z 14 września 2003 r.

W posiedzeniu ZO SN, które odbyło się 14 września 2004 r., wzięło udział 83 sędziów (na 87 uprawnionych). W głosowaniu indykacyjnym oddano 83 głosy ważne. Zostali zgłoszeni następujący sędziowie:

1. Gerard Bieniek – 2 zgłoszenia
2. Wiesław Błuś – 1 zgłoszenie
3. Tadeusz Ereciński – 28 zgłoszeń
4. Teresa Flemming-Kulesza – 2 zgłoszenia
5. Lech Gardocki – 47 zgłoszeń
6. Janusz Godyń – 8 zgłoszeń
7. Henryk Gradzik – 1 zgłoszenie
8. Piotr Hofmański – 1 zgłoszenie
9. Józef Iwulski – 1 zgłoszenie
10. Antoni Kapłon – 1 zgłoszenie
11. Barbara Myszka – 1 zgłoszenie
12. Lech Paprzycki – 7 zgłoszeń
13. Walerian Sanetra – 11 zgłoszeń
14. Tadeusz Wiśniewski – 1 zgłoszenie
15. Andrzej Wróbel – 1 zgłoszenie
16. Tadeusz Żyznowski – 4 zgłoszenia.

Zgodę na kandydowanie wyrazili sędziowie Tadeusz Ereciński i Lech Gardocki. W głosowaniu oddano 80 głosów ważnych. W głosowaniu tajnym poszczególni kandydaci uzyskali następującą liczbę głosów:

1. Tadeusz Ereciński – 31 za, 37 przeciw, 12 wstrzymujących się
2. Lech Gardocki – 49 za, 25 przeciw, 6 wstrzymujących się.

Komisja skrutacyjna stwierdziła, że stosowanie do § 7 ust. 1 regulaminu z 14 kwietnia 2003 r. sędziego Lecha Gardocki został wybrany kandydatem na stanowisko PP SN. Jednakże, z uwagi na to, że wybrano tylko jednego kandydata, stosowanie do § 7 ust. 3 regulaminu powinien być przeprowadzony ponowny wybór, poczynając od etapu ogłoszenia wyników głosowania indykacyjnego. Zgodę na kandydowanie w drugim głosowaniu wyrazili sędziowie Lech Gardocki i Walerian Sanetra.

W głosowaniu tajnym oddano 79 głosów ważnych. Poszczególni kandydaci otrzymali następującą liczbę głosów:

1. Lech Gardocki – 44 za, 29 przeciw, 6 wstrzymujące się
2. Walerian Sanetra – 13 za, 30 przeciw, 36 wstrzymujące się.

Komisja skrutacyjna stwierdziła, że stosownie do § 7 ust. 1 regulaminu z 14 kwietnia 2003 r. sędzia Lech Gardocki został wybrany kandydatem na stanowisko PP SN. Jednakże, z uwagi na to, że wybrano tylko jednego kandydata, stosownie do § 7 ust. 3 regulaminu powinien być przeprowadzony ponowny wybór, poczynając od etapu ogłoszenia wyników głosowania indykacyjnego.

W dyskusji zaproponowano, by z uwagi na niemożliwość wyłonienia kandydatów dokonać zmiany regulaminu i w tym celu zwołać kolejne ZO SN. Na tym ZO SN zakończono.

Kolejne ZO SN zostało zwołane na 4 października 2004 r. Zgromadzenie podjęło uchwałę zmieniającą regulamin wyboru kandydatów na stanowisko PP SN. Uchwała miała następujące brzmienie:

§ 1. W regulaminie wyboru kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego stanowiącym załącznik do uchwały Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 14 kwietnia 2003 r. wprowadza się następujące zmiany:

1) § 5 otrzymuje brzmienie:

„§ 5 Na kartach do głosowania umieszcza się imiona i nazwiska kandydatów w kolejności alfabetycznej nazwisk z oznaczeniem liczbą porządkową.”

2) § 6 otrzymuje brzmienie:

„§ 6.1. Głosujący oddaje głos na kandydata przez zakreślenie kółkiem liczby porządkowej przy nazwisku kandydata.

2. Głos jest nieważny, jeżeli głosujący zakreślił liczbę porządkową przy więcej niż jednym nazwisku, nie zakreślił żadnej z liczb porządkowych lub użył do zakreślenia innego znaku graficznego niż wymieniony w ust. 1.”

3) § 7 otrzymuje brzmienie:

„§ 7.1. Za wybranych uważa się tych dwóch kandydatów, którzy otrzymali w kolejności największą liczbę głosów, a w głosowaniu wzięło udział co najmniej 2/3 sędziów każdej z Izb.

2. Jeżeli dwóch lub więcej kandydatów otrzymało równą liczbę głosów, a uznanie ich za wybranych spowodowałoby przekroczenie liczby wybieranych kandydatów, przeprowadza się ponowne głosowanie w zakresie nieobsadzonego miejsca.

3. Głosowanie, o którym mowa w ust. 2, zarządza Przewodniczący Zgromadzenia Ogólnego na wniosek komisji skrutacyjnej, w zakresie przez nią ustalonym. Do głosowania oraz wyboru stosuje się odpowiednio przepisy § 3-7.”

4) § 8 otrzymuje brzmienie:

„Przewodniczący Zgromadzenia Ogólnego przedstawia niezwłocznie Prezydentowi wyniki wyboru, o którym mowa w art. 16 § 1 pkt 3 ustawy o Sądzie Najwyższym, ze wskazaniem liczby głosów uzyskanych przez kandydatów w poszczególnych głosowaniach.”

W ZO SN, mającym na celu wybór kandydatów na stanowisko PP SN, które odbyło się tego samego dnia, tj. 4 października 2004 r., wzięło udział 77 sędziów (na 87 uprawnionych). W głosowaniu indy-

kacyjnym oddano 77 głosów ważnych. Zostali zgłoszeni następujący sędziowie:

1. Gerard Bieniek – 3 zgłoszenia
2. Marian Buliński – 1 zgłoszenie
3. Stanisław Dąbrowski – 3 zgłoszenia
4. Tadeusz Ereciński – 15 zgłoszeń
5. Teresa Flemming-Kulesza – 1 zgłoszenie
6. Lech Gardocki – 41 zgłoszeń
7. Janusz Godyń – 8 zgłoszeń
8. Jacek Gudowski – 2 zgłoszenia
9. Zbigniew Hajn – 1 zgłoszenie
10. Kazimierz Jaśkowski – 34 zgłoszenia
11. Barbara Myszka – 1 zgłoszenie
12. Lech Paprzycki – 7 zgłoszeń
13. Marek Pietruszyński – 1 zgłoszenie
14. Walerian Sanetra – 3 zgłoszenia
15. Józef Szewczyk – 1 zgłoszenie
16. Andrzej Wróbel – 3 zgłoszenia
17. Stanisław Zabłocki – 5 zgłoszeń
18. Tadeusz Żyznowski – 1 zgłoszenie

Zgodę na kandydowanie wyrazili sędziowie Lech Gardocki i Kazimierz Jaśkowski.

W głosowaniu tajnym poszczególni kandydaci uzyskali następującą liczbę głosów:

1. Lech Gardocki – 44 (około 57%)
2. Kazimierz Jaśkowski – 33 (około 43%).

Komisja skrutacyjna stwierdziła, że stosownie do § 7 ust. 1 uchwały ZO SN z 14 kwietnia 2003 r. w sprawie regulaminu wyboru kandydatów na stanowisko PP SN sędziowie Lech Gardocki i Kazimierz Jaśkowski zostali wybrani kandydatami na stanowisko PP SN, których ZO SN przedstawia Prezydentowi RP.

Podsumowując należy stwierdzić, że tylko jeden z dwóch kandydatów uzyskał większość głosów ZO SN (około 57%). Taka sytuacja była logiczną konsekwencją znowelizowanego regulaminu – na jego gruncie głosy sędziów (100%) rozkładały się wyłącznie na dwóch kandydatów, przy czym nie istniała możliwość oddania innego rodzaju głosu ważnego niż na jednego z kandydatów. Z istoty rzeczy, jeśli oddano nieparzystą liczbę ważnych głosów, zawsze jeden z kandydatów musiał mieć więcej, a drugi mniej niż połowę głosów; w wypadku oddania parzystej liczby głosów mogło dojść do równego podziału głosów i sytuacji, że żaden z dwóch kandydatów nie uzyskałby większości. Nie istniała natomiast nawet teoretyczna możliwość, by obaj kandydaci uzyskali większość. To samo tym bardziej odnosiłoby się do sytuacji, która w praktyce nie wystąpiła, tj. gdyby sędziów, którzy wyrazili zgodę na kandydowanie, było więcej niż dwóch. Zgromadzenie nie po-

dejmowało uchwał w odniesieniu do poszczególnych kandydatów, ani nie podjęło uchwały o przedstawieniu Prezydentowi kandydatur – uchwały takiej nie przewidywał regulamin. Przedstawienie, o którym mowa w art. 183 ust. 3 Konstytucji RP, nastąpiło na podstawie § 8 regulaminu poprzez przedstawienie przez Przewodniczącego ZO SN wyników wyboru kandydatów na PP SN.

Postanowieniem z 12 października 2004 r.¹⁰, nr 113-32-04, Prezydent na podstawie art. 183 ust. 3 Konstytucji RP powołał z dniem 18 października 2004 r. sędziego Lecha Gardockiego na stanowisko PP SN, na sześcioletnią kadencję.

III. Wybory Pierwszego Prezesa SN w 2010 r.

Podstawę prawną wyboru kandydatów na PP SN w 2010 r. stanowiły nadal: art. 183 ust. 3 Konstytucji RP, ustawa o SN z 2002 r., oraz regulamin z 2003 r. w brzmieniu ustalonym po zmianie dokonanej w 2004 r.

W posiedzeniu ZO SN 2 września 2010 r. wzięło udział 81 sędziów (na 86 uprawnionych). W głosowaniu indykatywnym oddano 81 głosów ważnych. Zostali zgłoszeni następujący sędziowie:

1. Marian Buliński – 1 zgłoszenie
2. Stanisław Dąbrowski – 37 zgłoszeń
3. Tadeusz Ereciński – 1 zgłoszenie
4. Teresa Flemming-Kulesza – 3 zgłoszenia
5. Józef Frąckowiak – 1 zgłoszenie
6. Lech Gardocki – 2 zgłoszenia
7. Małgorzata Gersdorf – 2 zgłoszenia
8. Piotr Hofmański – 4 zgłoszenia
9. Lech Paprzycki – 34 zgłoszenia
10. Walerian Sanetra – 15 zgłoszeń
11. Andrzej Wróbel – 14 zgłoszeń
12. Stanisław Zabłocki – 1 zgłoszenie.

Zgodę na kandydowanie wyrazili sędziowie Stanisław Dąbrowski i Lech Paprzycki.

W głosowaniu tajnym poszczególni kandydaci uzyskali następującą liczbę głosów:

1. Stanisław Dąbrowski – 47 głosów (około 58%)
2. Lech Paprzycki – 34 głosy (około 42%).

Komisja skrutacyjna stwierdziła, że stosownie do § 7 ust. 1 uchwały ZO SN z 14 kwietnia 2003 r. w sprawie regulaminu wyboru kandydatów na stanowisko PP SN sędziowie Stanisław Dąbrowski i Lech Paprzycki zostali wybrani kandydatami na stanowisko PP SN, których ZO SN przedstawia Prezydentowi.

¹⁰ M.P. 2004, nr 43, poz. 747 z 21 października 2004 r.

Podsumowując należy stwierdzić, że tylko jeden z dwóch kandydatów uzyskał większość głosów ZO SN (około 58%), co – jak wskazano wyżej – było matematycznie nieuchronnie przy przyjętym sposobie głosowania. Zgromadzenie nie podejmowało uchwał w odniesieniu do poszczególnych kandydatów ani nie podjęło odrębnej uchwały o przedstawieniu Prezydentowi kandydatur. Przedstawienie, o którym mowa w art. 183 ust. 3 Konstytucji RP, nastąpiło na podstawie § 8 regulaminu poprzez przedstawienie przez Przewodniczącego ZO SN wyników wyboru kandydatów na PP SN.

Postanowieniem z 13 października 2010 r.¹¹, nr 1131-38-2010, Prezydent na podstawie art. 183 ust. 3 Konstytucji RP powołał z dniem 19 października 2010 r. sędziego Stanisława Dąbrowskiego na stanowisko PP SN, na sześcioletnią kadencję.

Sędzia Stanisław Dąbrowski zmarł 9 stycznia 2014 r. czyli przed końcem sześcioletniej kadencji. Z uwagi na to konieczny był wcześniejszy wybór kandydatów na stanowisko PP SN.

IV. Wybory Pierwszego Prezesa SN w 2014 r.

Podstawę prawną wyboru kandydatów na PP SN w 2014 r. stanowiły nadal: art. 183 ust. 3 Konstytucji RP, ustawa o SN z 2002 r., oraz regulamin z 2003 r. w brzmieniu ustalonym po zmianie dokonanej w 2004 r.

W posiedzeniu ZO SN 9 kwietnia 2014 r., wzięło udział początkowo 80, później 81 sędziów (na 85 uprawnionych). Zgromadzeniu Przewodniczył p.o. PP SN sędzia Lech Paprzycki.

W głosowaniu indykacyjnym oddano 80 głosów ważnych. Zostali zgłoszeni następujący sędziowie:

1. Marian Buliński – 1 zgłoszenie
2. Tadeusz Ereciński – 8 zgłoszeń
3. Teresa Flemming-Kulesza – 1 zgłoszenie
4. Józef Frąckowiak – 2 zgłoszenia
5. Małgorzata Gersdorf – 31 zgłoszeń
6. Katarzyna Gonera – 2 zgłoszenia
7. Tomasz Grzegorzczak – 1 zgłoszenie
8. Beata Gudowska – 1 zgłoszenie
9. Jacek Gudowski – 2 zgłoszenia
10. Piotr Hofmański – 6 zgłoszeń
11. Józef Iwulski – 1 zgłoszenie
12. Kazimierz Jaśkowski – 1 zgłoszenie
13. Wojciech Katner – 5 zgłoszeń
14. Iwona Koper – 1 zgłoszenie
15. Wiesław Kozielowicz – 3 zgłoszenia
16. Jarosław Matras – 1 zgłoszenie

¹¹ M.P. 2010, nr 96, poz. 1116 z 15 grudnia 2010 r.

17. Lech Paprzycki – 22 zgłoszenia
18. Stanisław Zabłocki – 41 zgłoszeń.

Zgodę na kandydowanie wyrazili sędziowie Małgorzata Gersdorf i Lech Paprzycki.

W głosowaniu tajnym oddano 81 głosów, z czego 79 ważnych. Poszczególni kandydaci uzyskali następującą liczbę głosów:

1. Małgorzata Gersdorf – 49 głosów (około 62%)
2. Lech Paprzycki – 30 głosów (około 38%).

Komisja skrutacyjna stwierdziła, że stosownie do § 7 ust. 1 uchwały ZO SN z 14 kwietnia 2003 r. w sprawie regulaminu wyboru kandydatów na stanowisko PP SN sędziowie Małgorzata Gersdorf i Lech Paprzycki zostali wybrani kandydatami na stanowisko PP SN, których ZO SN przedstawia Prezydentowi.

Podsumowując należy stwierdzić, że tylko jeden spośród dwóch przedstawionych Prezydentowi kandydatów uzyskał większość głosów ZO SN (około 62%), co w świetle treści regulaminu było nieuniknione. Zgromadzenie nie podejmowało uchwał w odniesieniu do poszczególnych kandydatów, ani nie podjęło uchwały o przedstawieniu Prezydentowi kandydatur. Przedstawienie, o którym mowa w art. 183 ust. 3 Konstytucji RP, nastąpiło na podstawie § 8 regulaminu poprzez przedstawienie przez Przewodniczącego ZO SN wyników wyborów kandydatów na PP SN.

Postanowieniem z 24 kwietnia 2014 r.¹², nr 1131-6-2014, Prezydent na podstawie art. 183 ust. 3 Konstytucji RP powołał z dniem 30 kwietnia 2014 r. sędzię Małgorzatę Gersdorf na stanowisko PP SN, na sześcioletnią kadencję.

V. Wybory na Pierwszego Prezesa SN w 2020 r.

Wyrokiem z 24 października 2017 r. (K 3/17) TK, po rozpoznaniu w trybie art. 92 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym¹³, na posiedzeniu niejawnym 24 października 2017 r., orzekł¹⁴, że:

1. Art. 16 § 1 pkt 1 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym¹⁵ w zakresie dotyczącym regulaminu w sprawie wyboru kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego jest niezgodny z art. 2 i art. 183 ust. 2 w związku z art. 183 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Art. 16 § 1 pkt 3 ustawy powołanej w punkcie 1 jest zgodny z art. 2 w związku z art. 183 ust. 3 Konstytucji.
3. Uchwała Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 14 kwietnia 2003 r. w sprawie regulaminu wyboru kandydatów na stanowisko

¹² M.P. 2014, poz. 498 z 23 czerwca 2014 r.

¹³ Dz.U. 2016, poz. 2072.

¹⁴ OTK-A 2017, poz. 68.

¹⁵ Dz.U. 2016, poz. 1254, 2103 i 2261 oraz Dz.U. 2017, poz. 38 i 1452.

Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego (niepubl.) jest niezgodna z art. 2 i art. 183 ust. 2 w związku z art. 183 ust. 3 Konstytucji.

4. § 8 regulaminu wyboru kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, stanowiącego załącznik do uchwały powołanej w punkcie 3 jest niezgodny z art. 2, art. 7 i art. 183 ust. 3 Konstytucji.

Ponadto TK postanowił pozostawić bez rozpoznania wnioski o wydanie wyroku aplikacyjnego i stwierdził, że akty prawne podjęte na podstawie niekonstytucyjnych regulacji są nieskuteczne.

W uzasadnieniu TK stwierdził m.in., że Konstytucja RP nie pozwala na przyjęcie, że ZO SN dysponuje nieograniczoną, wewnętrzną kompetencją prawotwórczą do samoistnego określania, uregulowanej w Konstytucji RP w sposób choćby ogólny, procedury wyboru kandydatów na stanowisko PP SN w akcie prawa wewnętrznego. Ma to związek z wymogiem ustawowej formy regulacji zagadnień dotyczących wyłaniania i przedstawiania kandydatów na stanowisko PP SN w ramach szeroko rozumianej procedury powoływania PP SN. Jest to bowiem zagadnienie dotyczące kształtowania, organizacji i sposobu działania organów państwa. Ustrojowa pozycja PP SN jako konstytucyjnego organu państwa wyposażonego w kompetencje, które wykraczają poza wewnętrzną organizację SN, powoduje, że sposób kreacji tego organu musi być określony w aktach prawa powszechnie obowiązującego. Chociaż przedstawienie kandydatów na to stanowisko zostało powierzone ZO SN, to organ ten nie może dowolnie decydować o sposobie wyłaniania tych kandydatów. Wyłanianie ich bowiem nie tylko by przedstawić osoby, które mogą być wewnętrznym organem SN, ale wyłanianie osoby, spośród których Prezydent powoła konstytucyjny organ państwa o odrębnych kompetencjach.

Dodatkowym argumentem za koniecznością uregulowania sposobu wyłaniania kandydatów na stanowisko PP SN przez ZO SN w ustawie – zdaniem TK – jest to, że ze względu na treść art. 6 EKPCz i orzecznictwo ETPCz, brakuje podstaw do przyjęcia, iż bez wyraźnego upoważnienia konstytucyjnego, kompetencje ZO SN w zakresie wykonywania przyznanych temu organowi na mocy Konstytucji RP uprawnień, mogą być uszczegóławiane w akcie prawa wewnętrznym obowiązującego.

Z tych względów TK stwierdził, że art. 16 § 1 pkt 1 ustawy o SN, w zakresie dotyczącym regulaminu w sprawie wyboru kandydatów na stanowisko PP SN, jest niezgodny z art. 2 i art. 183 ust. 2 w zw. z art. 183 ust. 3 Konstytucji RP.

Oceniając konstytucyjność regulaminu z 2003 r. TK wskazał m.in., że zarówno w wersji regulaminu wyboru kandydatów na stanowisko PP SN przed jego zmianą, jak i w wersji po zmianie uchwałą ZO SN z 4 października 2004 r., uregulowanie sposobu przedstawienia przez ZO SN Prezydentowi kandydatów na stanowisko PP SN

wykracza poza dopuszczalne ramy regulacji aktu prawa wewnętrznego, wkracza bowiem w materię uregulowaną w art. 183 ust. 3 Konstytucji RP. Trybunał zwrócił uwagę, że wskazane wyżej określenie sposobu przedstawienia Prezydentowi kandydatów na stanowisko PP SN jest niedopuszczalne w demokratycznym państwie prawnym, a w związku z art. 183 ust. 2 Konstytucji RP, zagadnienie to powinno być określone w akcie prawnym rangi ustawy, także dlatego, że odnosi się do kwestii dotyczących organizacji organu władzy sądowniczej, którym jest SN.

Na marginesie TK wskazał, że w odniesieniu do wyboru Prezesa NSA zasady postępowania zostały określone w akcie prawnym rangi ustawy, tj. w ustawie z dnia 25 lipca 2002 r. – Prawo o ustroju sądów administracyjnych¹⁶.

Trybunał przypomniał, że również w przypadku przedstawiania kandydatów na stanowisko Prezesa TK, procedura została uregulowana w art. 11 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym¹⁷.

Szczególnie istotnym przepisem, który ma znaczenie w ocenie konstytucyjności kwestionowanych rozwiązań, jest – w świetle uzasadnienia TK – § 8 regulaminu wyboru kandydatów na stanowisko PP SN. Określa on odmiennie niż w Konstytucji RP i w ustawie o SN podmioty współdziałające podczas wyboru PP SN. Paragraf 8 przedmiotowego regulaminu przyznaje Przewodniczącemu ZO SN kompetencje w zakresie przedstawienia „(...) niezwłocznie Prezydentowi wynik[ów] wyboru, o którym mowa w art. 16 § 1 pkt 3 ustawy o Sądzie Najwyższym, ze wskazaniem liczby głosów uzyskanych przez kandydatów w poszczególnych głosowaniach”.

Trybunał stwierdził, że wskazany przepis nie tylko wkracza w materię konstytucyjną i ustawową bez podstawy prawnej, ale też modyfikuje ustawę o SN i Konstytucję RP w niedopuszczalny sposób. Ta nieprawidłowość ma charakter rażący i jest w sposób oczywisty niezgodna z Konstytucją RP.

Jak stwierdził TK, wyżej przedstawiony wniosek pokazuje również, że ZO SN, w § 8 regulaminu wyboru kandydatów na stanowisko PP SN, zmieniając brzmienie tego przepisu, naruszyło prawo, gdyż ustanowiło przepis nie tylko niezgodny z Konstytucją RP, ale też wbrew ustawie o SN. Ominięcie przepisów ustawowych o prawnej formie działania ZO SN nie wynikało z wątpliwości interpretacyjnych co do formy przedstawiania kandydatów na stanowisko PP SN, gdyż te były możliwe do usunięcia w toku wykładni ustawy o SN. Trybunał uznał, że § 8 regulaminu wyboru kandydatów na stanowisko PP SN w sposób wyraźny, wbrew aktom wyższego stopnia, wprowadził rozwiązanie sprzeczne z Konstytucją i ustawą o SN.

¹⁶ Dz.U. 2016, poz. 1066, ze zm.

¹⁷ Dz.U. 2016, poz. 2072.

Trybunał stwierdził, że ze względu na:

1) wymaganą ustawową formę regulacji zagadnień zawartych w uchwale w sprawie regulaminu wyboru kandydatów na stanowisko PP SN, jako odnoszących się do wyłaniania, organizacji i sposobu działania organów państwa,

2) wkraczanie treści zawartych w uchwale w sprawie regulaminu wyboru kandydatów na stanowisko PP SN w materię uregulowaną w art. 183 ust. 3 Konstytucji RP oraz w ustawie o SN,

3) modyfikację treści zawartej w art. 183 ust. 3 Konstytucji RP treścią § 8 regulaminu wyboru kandydatów na stanowisko PP SN,

4) modyfikację treści przepisów zawartych w ustawie o SN i regulaminie SN treścią regulacji zawartych w regulaminie wyboru kandydatów na stanowisko PP SN

– nie można przyjąć, że ZO SN dysponuje nieograniczoną, wewnętrzną kompetencją prawotwórczą do samoistnego określania, uregulowanej w Konstytucji RP w sposób choćby ogólny, procedury wyboru kandydatów na stanowisko PP SN w akcie prawa wewnętrznego. Działania prawotwórcze podjęte przez ZO SN podczas wydawania uchwały w sprawie regulaminu wyboru kandydatów na stanowisko PP SN były niekonstytucyjne, ze względu na to, że rozwiązania prawne wskazane w tym akcie powinny być uregulowane w przepisach prawa powszechnie obowiązującego. Niekonstytucyjność wynika też z tego, że kwestionowana uchwała zmodyfikowała treść ustawy o SN i Konstytucji RP.

Mając na uwadze powyższe, TK stwierdził, że zaskarżona uchwała w sprawie regulaminu wyboru kandydatów na stanowisko PP SN jest niezgodna z art. 2 i art. 183 ust. 2 w zw. z art. 183 ust. 3 Konstytucji RP, a § 8 regulaminu wyboru kandydatów na stanowisko PP SN, stanowiący załącznik do tej uchwały (i przez to będący częścią tego aktu prawnego) jest niezgodny z art. 2, art. 7 i art. 183 ust. 3 Konstytucji RP.

Trybunał przypomniał również, że art. 16 § 1 pkt 3 ustawy o SN znajduje się w rozdziale 2. tej ustawy zatytułowanym „Organy Sądu Najwyższego”. Jest to przepis, który określa kompetencje ZO SN, które jest organem SN. Wykładnia art. 16 § 1 pkt 3 ustawy o SN musi być dokonywana z uwzględnieniem treści § 3 tego artykułu, w którym ustawodawca posłużył się sformułowaniem „do podjęcia uchwały Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu Najwyższego”.

Z powyższego zdaniem TK wynika, że ustawodawca wyraźnie określił prawną formę działania ZO SN, przynajmniej, jeśli chodzi o wykonywanie przez ZO SN kompetencji określonych w art. 16 § 1 ustawy o SN. Takie rozumienie art. 16 § 1 ustawy o SN potwierdza także treść art. 16 § 1 pkt 6 ustawy o SN, w którym wskazano, że w kompetencji ZO SN jest podejmowanie uchwał w innych ważnych sprawach dotyczących SN.

Trybunał odwołał się ponadto do regulaminu SN, w którego § 8, w sposób niewyczerpujący, wymieniono kompetencje ZO SN, a wśród nich i tę, że ZO SN dokonuje wyboru kandydatów na stanowisko PP SN i przedstawia ich Prezydentowi (zob. § 8 pkt 4 regulaminu SN). Trybunał zauważył też, że art. 183 ust. 3 Konstytucji RP określa kompetencję ZO SN w zakresie przedstawienia Prezydentowi kandydatów na stanowisko PP SN, ale nie wskazuje prawnej formy wykonania tej kompetencji, która to forma, na podstawie art. 183 ust. 2 Konstytucji RP, została określona w ustawie o SN, przyjmując postać uchwały.

Trybunał zwrócił także uwagę na to, że § 8 regulaminu wyboru kandydatów na stanowisko PP SN, przed zmianą dokonaną uchwałą ZO SN z 4 października 2004 r., brzmiał: „Przewodniczący Zgromadzenia Ogólnego przedstawia niezwłocznie Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej uchwałę, o której mowa w art. 16 § 1 pkt 3 ustawy o Sądzie Najwyższym, ze wskazaniem liczby głosów uzyskanych przez kandydatów w poszczególnych głosowaniach”, a więc również ZO SN miało świadomość prawnej formy podejmowania decyzji przez ZO SN, jaką jest uchwała. Mając na uwadze powyższe, TK stwierdził, że możliwa jest wykładnia art. 16 § 1 pkt 3 ustawy o SN, z której wynika, iż wydanie uchwały w przypadku skorzystania przez ZO SN z kompetencji w zakresie przedstawiania kandydatów na stanowisko PP SN jest konieczne. Taka wykładnia oparta na wywiedzeniu określonej normy z art. 16 § 1 pkt 3 w zw. z art. 16 § 3 ustawy o SN jest zgodna z Konstytucją RP, a to pozwala uznać, że kwestionowany przepis jest zgodny z art. 2 w zw. z art. 183 ust. 3 Konstytucji RP.

Odnosząc się do skutków swojego orzeczenia TK podkreślił, że skutkiem wyroku jest przede wszystkim konieczność podjęcia interwencji prawodawczej i takie ukształtowanie procedury wyłaniania kandydatów na stanowisko PP SN przez ZO SN, by odpowiadała ona standardom wynikającym z Konstytucji RP. Standardy te zostały przypomniane w uzasadnieniu orzeczenia.

Równocześnie TK przypomniał, że procedura powołania PP SN składa się z dwóch etapów: 1) wyłonienia (tu: w drodze wyboru) kandydatów na PP SN przez ZO SN i przedstawienia ich Prezydentowi oraz 2) właściwego powołania PP SN przez Prezydenta (dokonanie aktu powołania). Uczestniczą w nich odpowiednio: ZO SN (I etap) oraz Prezydent (II etap), co wynika wprost z art. 183 ust. 3 Konstytucji RP.

Trybunał wskazał, że mimo iż oba wyżej wskazane etapy stanowią kompletną procedurę kończącą się powołaniem PP SN, to każdy z tych etapów jest regulowany odrębnym reżimem prawnym. Wybór kandydatów znajduje umocowanie w Konstytucji RP oraz w ustawie o SN, która rozwija normę konstytucyjną odnośnie do wyboru kandydatów na PP SN. I właśnie te ustawowe przepisy oraz wydane

na ich podstawie akty wewnętrzne zostały zaskarżone do TK przez wnioskodawcę.

O ile w odniesieniu do pierwszego etapu (wyłanianie kandydatów) TK uznał, że posiada częściową kognicję, ponieważ może orzekać o zgodności podstaw prawnych tego etapu procedowania z Konstytucją RP, o tyle drugi etap procedury, czyli akt działania Prezydenta, znajduje się – zgodnie z Konstytucją RP – poza kognicją TK i sądów.

Dlatego choć w pierwszym etapie procedury powoływania kandydatów na stanowisko PP SN doszło do naruszenia prawa, i to w dwóch płaszczyznach: normatywnej (proces wyłaniania kandydatów oparto na niekonstytucyjnych przepisach) i faktycznej (po wybraniu kandydatów ZO SN nie podjęło uchwały w sprawie przedstawienia Prezydentowi kandydatów na stanowisko PP SN, a więc wskazanie kandydatów ZO SN było wadliwe), samo powołanie nie może być przez TK badane.

Trybunał podkreślił, że żadna działalność właściwych organów władzy publicznej na etapie wyboru kandydatów, tj. w ramach postępowania ZO SN w sprawie wyboru kandydatów na PP SN (etap I), nie może wpływać na ważność dokonanego aktu powołania, który znajduje umocowanie bezpośrednio w Konstytucji RP. W szczególności na skuteczność powołania przez Prezydenta osoby PP SN nie mogą wpływać ani wady prawne przepisów obowiązujących na poziomie podkonstytucyjnym dotyczących wyboru kandydatów na PP SN przedstawianych Prezydentowi, ani błędy popełnione przez organ dokonujący wyłonienia kandydatów. Tę ocenę wzmacnia też to, że sam akt właściwego powołania na stanowisko PP SN nie tylko jest oparty bezpośrednio na przepisach Konstytucji RP (art. 183 ust. 3 Konstytucji RP), ale jest też prerogatywą Prezydenta (art. 144 ust. 3 pkt 20 Konstytucji RP).

W uzasadnieniu orzeczenia wskazano, że prerogatywa Prezydenta ma szczególny charakter: jest to osobiste uprawnienie głowy państwa, które dla swej ważności i skuteczności nie wymaga podpisu Prezesa Rady Ministrów. To znaczy, że wobec tego rodzaju aktów wyłączona jest, choćby pośrednia, odpowiedzialność polityczna za jego wydanie. Wyłączona jest też kontrola takiego aktu przez organy władzy publicznej. Kontrola taka byłaby dopuszczalna jedynie wówczas, gdyby przewidywała ją Konstytucja RP.

Trybunał przypomniał również, że w polskim ustawodawstwie nie ma procedury umożliwiającej wzruszenie czy kontrolowanie aktów wydanych w ramach wykonywania przez Prezydenta jego prerogatyw. Konstytucja nie tylko nie zawiera, ale też nie daje możliwości stworzenia takiej procedury na poziomie ustawowym. Tak więc niezależnie od wskazanej w sentencji wadliwości przepisów ustawowych i regulaminowych dotyczących przedstawiania Prezy-

dentowi kandydatów na stanowisko PP SN czy jednoznacznych wad w procesie wyboru kandydatów na PP SN, które TK dostrzegł, akt powołania PP SN jest skuteczny w momencie jego podpisania przez Prezydenta.

Przypomniano, że wykonanie prerogatywy przyjmuje formę prawną postanowienia, które jest skuteczne z momentem dokonania powołania. Akt taki jest publikowany w Dzienniku Urzędowym „Monitor Polski”. Nie można podważać wydanego na podstawie Konstytucji RP i ogłoszonego w „Monitorze Polskim” aktu Prezydenta o charakterze ustrojowym, który jest jego prerogatywą. W konsekwencji, mimo stwierdzenia niekonstytucyjności części zaskarżonych przepisów, Trybunał nie uwzględnił w orzeczeniu wniosku o wydanie wyroku aplikacyjnego.

3 kwietnia 2018 r. weszła w życie ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym¹⁸. Procedurę wyboru kandydatów na PP SN uregulowano w art. 12 i 13 ustawy:

Art. 12. § 1. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego jest powoływany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na sześcioletnią kadencję spośród 5 kandydatów wybranych przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego i może zostać ponownie powołany tylko raz. Osoba powołana na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego może zajmować to stanowisko tylko do czasu przejścia w stan spoczynku, przeniesienia w stan spoczynku albo wygaśnięcia stosunku służbowego sędziego Sądu Najwyższego.

§ 2. Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego wybiera kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego spośród sędziów Sądu Najwyższego w stanie czynnym, nie później niż na 6 tygodni przed upływem kadencji Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego albo w terminie 14 dni od dnia przejścia w stan spoczynku, przeniesienia w stan spoczynku albo wygaśnięcia stosunku służbowego sędziego Sądu Najwyższego albo zrzeczenia się stanowiska Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego.

Art. 13. § 1. Zgromadzeniu Ogólnemu Sędziów Sądu Najwyższego dokonującemu wyboru, o którym mowa w art. 12 § 2, przewodniczy Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, a w przypadku gdy nie jest to możliwe lub gdy zgłoszono jego kandydaturę – Prezes Sądu Najwyższego najstarszy służbą na stanowisku sędziego. Jeżeli na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego zgłoszono również kandydaturę Prezesa Sądu Najwyższego najstarszego służbą na stanowisku sędziego, Zgromadzeniu Ogólnemu Sędziów Sądu Najwyższego przewodniczy najstarszy służbą sędzia Sądu Najwyższego, którego kandydatura nie została zgłoszona.

§ 2. Do podjęcia uchwały Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu Najwyższego w sprawie wyboru kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, wymagana jest obecność co najmniej 2/3 liczby sędziów każdej z izb. Jeżeli uchwały nie podjęto ze względu na brak wymaganego kworum, do podjęcia uchwały na kolejnym posiedzeniu wymagana jest obecność co najmniej 3/5 liczby sędziów Sądu Najwyższego.

§ 3. Każdy sędzia uczestniczący w głosowaniu może oddać tylko jeden głos. Głosowanie jest tajne.

§ 4. Kandydatami na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego wybranymi przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego są kandydaci,

¹⁸ Dz.U. 2018, poz. 5.

którzy uzyskali największą liczbę głosów. Jeżeli 2 lub więcej kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego uzyskało równą liczbę głosów, w wyniku czego nie jest możliwe wybranie 5 kandydatów, przeprowadza się ponowne głosowanie z udziałem tylko tych kandydatów. Przepis § 3 stosuje się.

§ 5. Niezwłocznie po wybraniu kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Przewodniczący Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu Najwyższego przekazuje Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej uchwałę, o której mowa w § 2, wraz z protokołem głosowania.

Ustawa z 8 grudnia 2017 r. w zakresie regulującym wybór kandydatów na stanowisko PP SN (i przewidująca *expressis verbis* podjęcie uchwały) uległa nowelizacji, zanim stała się podstawą jakiegokolwiek wyboru. Ustawą z dnia 20 grudnia 2019 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw¹⁹ dokonano istotnej zmiany art. 13 oraz dodano art. 13a.

Art. 13. § 1. Każdy sędzia Sądu Najwyższego ma prawo zgłosić jednego kandydata na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego.

§ 2. Zgłoszenia kandydata dokonuje się przewodniczącemu Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu Najwyższego dokonującemu wyboru, o którym mowa w art. 12 § 2, niezwłocznie po jego rozpoczęciu.

§ 3. Zgromadzeniu Ogólnemu Sędziów Sądu Najwyższego dokonującemu wyboru, o którym mowa w art. 12 § 2, przewodniczy Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, a w przypadku, gdy nie jest to możliwe lub gdy zgłoszono jego kandydaturę – Sędzia Sądu Najwyższego, którego kandydatura nie została zgłoszona, wyznaczony przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 4. Do dokonania przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego wyboru kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, wymagana jest obecność co najmniej 84 członków Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu Najwyższego. Jeżeli wyboru nie dokonano ze względu na brak wymaganego kworum, do dokonania wyboru na kolejnym posiedzeniu wymagana jest obecność co najmniej 75 członków Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu Najwyższego. Jeżeli także na tym posiedzeniu wyboru nie dokonano ze względu na brak wymaganego kworum, wybór może zostać dokonany na kolejnym posiedzeniu w przypadku obecności co najmniej 32 członków Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu Najwyższego. Posiedzenia, o których mowa w zdaniu drugim i trzecim, zwołuje się na dzień przypadający nie później niż w terminie 5 dni od daty odbycia poprzedniego posiedzenia.

§ 5. Każdy sędzia uczestniczący w głosowaniu może oddać tylko jeden głos. Głosowanie jest tajne.

§ 6. Kandydatami na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego wybranymi przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego są kandydaci, którzy uzyskali największą liczbę głosów. Jeżeli dwóch lub więcej kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego uzyskało równą liczbę głosów, w wyniku czego nie jest możliwe wybranie pięciu kandydatów, przeprowadza się ponowne głosowanie z udziałem tylko tych kandydatów. Przepis § 5 stosuje się.

§ 7. Niezwłocznie po wybraniu kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, przewodniczący Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu

¹⁹ Dz.U. 2020, poz. 190.

Najwyższego albo inna osoba wskazana przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego przekazuje Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej listę kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego wybranych przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego, wraz z protokołem głosowania.

§ 8. Po przekazaniu Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej listy kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego wybranych przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego, wraz z protokołem głosowania, nie jest dopuszczalne zwołanie Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu Najwyższego w celu wyboru kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego.

Art. 13a. § 1. Jeżeli kandydaci na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego nie zostali wybrani zgodnie z zasadami określonymi w ustawie, Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej niezwłocznie powierza wykonywanie obowiązków Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego wskazanemu przez siebie sędziemu Sądu Najwyższego.

§ 2. W terminie tygodnia od dnia powierzenia wykonywania obowiązków Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego sędziemu, któremu obowiązki te powierzono, zwołuje Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego, któremu przewodniczy, w celu wyboru kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego.

§ 3. Do dokonania wyboru kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego wymagana jest obecność co najmniej 32 członków Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu Najwyższego. Przepisy art. 13 § 1, 2 i 5-7 stosuje się.

Regulacja ustawowa odnosząca się do wyborów kandydatów na PP SN została uszczegółowiona w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 29 marca 2018 r. – Regulamin Sądu Najwyższego²⁰. Szczegółowy tryb wyboru kandydatów na stanowisko PP SN został opisany w rozdziale 3. rozporządzenia (§ 8-14):

§ 8. Zasady i tryb wyboru kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego określa ustawa.

§ 9. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego zarządza sporządzenie listy sędziów Sądu Najwyższego w kolejności alfabetycznej nazwisk z oznaczeniem liczby porządkowej.

§ 10. 1. Komisja skrutacyjna doręcza członkom Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu Najwyższego listę, o której mowa w § 9, ogłasza nazwiska zgłoszonych kandydatów, wskazując liczbę uzyskanych przez nich zgłoszeń, przygotowuje karty do głosowania, odnotowuje oddanie głosu, ustala wynik głosowania

²⁰ Dz.U. 2018, poz. 660. Regulamin został wydany na podstawie art. 4 u.SN, który zawiera następujące upoważnienie: „Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, po zasięgnięciu opinii Kolegium Sądu Najwyższego, określi, w drodze rozporządzenia, regulamin Sądu Najwyższego, w którym ustali liczbę stanowisk sędziów Sądu Najwyższego nie mniejszą niż 120, w tym ich liczbę w poszczególnych izbach, wewnętrzną organizację Sądu Najwyższego, zasady wewnętrznego postępowania oraz szczegółowy zakres i sposób wykonywania czynności przez asystentów sędziego, biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia sprawnego funkcjonowania Sądu Najwyższego, jego izb i organów, specyfikę postępowań prowadzonych przed Sądem Najwyższym, w tym postępowań dyscyplinarnych, oraz liczbę i rodzaj rozpoznawanych spraw”. Jak się wydaje, podstawą dla regulowania w regulaminie sposobu procedowania w trakcie ZO SN mającego na celu wyłonienie kandydatów na PP SN, jest zwrot „zasady wewnętrznego postępowania”. Zgromadzenie Ogólne jest organem SN, zatem wewnętrzne postępowanie SN polega właśnie na określonym działaniu organów tego sądu.

i podaje go do wiadomości Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu Najwyższego oraz sporządza protokół głosowania.

2. Komisja skrutacyjna składa się z Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej oraz 5 członków wybranych przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego, po jednym z każdej izby. Przewodniczącym komisji skrutacyjnej jest Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą Izby Dyscyplinarnej.

§ 11. 1. Zgłoszenie kandydata na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego następuje w sposób tajny, przez zakreślenie kółkiem liczby porządkowej przy nazwisku na liście sędziów Sądu Najwyższego.

2. Zgłoszenie jest nieważne, jeżeli zgłaszający użył do zakreślenia innego znaku graficznego niż wymieniony w ust. 1.

§ 12. 1. Sędziowie obecni na Zgromadzeniu Ogólnym Sędziów Sądu Najwyższego wyrażają zgodę na kandydowanie ustnie, a nieobecni – niezwłocznie na piśmie.

2. Kandydaci mogą składać oświadczenia oraz odpowiadać na pytania.

§ 13. 1. Na kartach do głosowania umieszcza się nazwiska i imiona kandydatów w kolejności alfabetycznej nazwisk z oznaczeniem liczby porządkowej.

2. Wzór karty do głosowania określa załącznik nr 1 do rozporządzenia.

§ 14. 1. Głosujący oddaje głos na kandydata przez zakreślenie kółkiem liczby porządkowej przy nazwisku kandydata.

2. Głos jest nieważny, jeżeli głosujący oddał głos na więcej niż jednego kandydata, nie oddał głosu na żadnego kandydata lub użył do zakreślenia innego znaku graficznego niż wymieniony w ust. 1.

W związku z zakończeniem 30 kwietnia 2020 r. kadencji PP SN przez sędzię Małgorzatę Gersdorf i niewybraniem w terminie przez ZO SN kandydatów na to stanowisko, do czasu zorganizowania kolejnych wyborów i powołania jednego z wybranych kandydatów, zgodnie z art. 13a w zw. z art. 111 § 4 u.SN, postanowieniem z 29 kwietnia 2020 r., od 1 maja 2020 r. wykonywanie obowiązków PP SN Prezydent powierzył sędziemu Kamilowi Zaradkiewiczowi, który na podstawie art. 13a § 1 i 2 u.SN zwołał ZO SN w celu wyboru kandydatów na stanowisko PP SN na 8 maja 2020 r.

W związku z trudnościami z wyborem komisji skrutacyjnej dopiero w 3. dniu obrad, tj. 12 maja 2020 r. doszło do głosowania indykacyjnego.

W głosowaniu indykacyjnym oddano 96 głosów ważnych. Zostali zgłoszeni następujący sędziowie:

1. Tomasz Artymiuk – 12 zgłoszeń
2. Leszek Bosek – 4 zgłoszenia
3. Tomasz Demendecki – 11 zgłoszeń
4. Halina Kiryło – 6 zgłoszeń
5. Wiesław Koziulewicz – 4 zgłoszenia
6. Joanna Lemańska – 1 zgłoszenie
7. Małgorzata Manowska – 17 zgłoszeń
8. Joanna Misztal-Konecka – 2 zgłoszenia
9. Piotr Prusinowski – 6 zgłoszeń
10. Krzysztof Rączka – 1 zgłoszenie
11. Marta Romańska – 9 zgłoszeń

12. Krzysztof Staryk – 1 zgłoszenie
13. Aleksander Stępkowski – 4 zgłoszenia
14. Adam Tomczyński – 1 zgłoszenie
15. Krzysztof Wiak – 1 zgłoszenie
16. Paweł Wiliński – 1 zgłoszenie
17. Włodzimierz Wróbel – 6 zgłoszeń
18. Kamil Zaradkiewicz – 2 zgłoszenia
19. Dariusz Zawistowski – 6 zgłoszeń
20. Grzegorz Żmij – 1 zgłoszenie.

Zgodę na kandydowanie wyrazili sędziowie Tomasz Artymiuk, Leszek Bosek, Tomasz Demendecki, Małgorzata Manowska, Joanna Misztal-Konecka, Piotr Prusinowski, Marta Romańska, Adam Tomczyński, Włodzimierz Wróbel i Dariusz Zawistowski.

14 maja 2020 r. p.o. PP SN sędzia Kamil Zaradkiewicz zwrócił się do Prezydenta z prośbą o rozważenie zmiany regulaminu SN, w związku z zaistniałymi istotnymi wątpliwościami interpretacyjnymi. Wcześniej odrzucił wielokrotnie zgłaszane wnioski sędziów o przyjęcie porządku obrad, przyjęcie regulaminu ZO SN oraz przyjęcie zasady, że przedstawienie Prezydentowi kandydatur następuje w formie uchwały ZO SN, uznając te wnioski jako sprzeczne z u.SN z 1997 r. Wnioski te były ponawiane do końca ZO SN. Pismem z 14 maja 2020 r. Szef kancelarii Prezydenta poinformował, że Prezydent nie podjął decyzji o zmianie rozporządzenia. Tego samego dnia z funkcji p.o. PP SN zrezygnował sędzia Kamil Zaradkiewicz i postanowieniem z 14 maja 2020 r. Prezydent powierzył z dniem 15 maja 2020 r. sędziemu Aleksandrowi Stępkowskiemu wykonywanie obowiązków PP SN, w tym kierowanie SN, do czasu powołania PP SN.

Po wznowieniu obrad ZO SN i dwudniowej serii wystąpień i odpowiedzi kandydatów na pytania, 23 maja 2020 r. p.o. PP SN zarządził głosowanie. W głosowaniu tajnym oddano 95 głosów ważnych. Poszczególni kandydaci uzyskali następującą liczbę głosów:

1. Tomasz Artymiuk – 0 głosów
2. Leszek Bosek – 4 głosy (około 4%)
3. Tomasz Demendecki – 14 głosów (około 15%)
4. Małgorzata Manowska – 25 głosów (około 26%)
5. Joanna Misztal-Konecka – 2 głosy (około 2%)
6. Piotr Prusinowski – 0 głosów
7. Marta Romańska – 0 głosów
8. Adam Tomczyński – 0 głosów
9. Włodzimierz Wróbel – 50 głosów (około 53%)
10. Dariusz Zawistowski – 0 głosów.

Komisja skrutacyjna stwierdziła, że pięcioma kandydatami, którzy uzyskali największą liczbę głosów, w kolejności alfabetycznej, są sędziowie: Leszek Bosek, Tomasz Demendecki, Małgorzata Manowska, Joanna Misztal-Konecka i Włodzimierz Wróbel.

Podsumowując należy stwierdzić, że tylko jeden spośród pięciu przedstawionych Prezydentowi kandydatów uzyskał większość głosów ZO SN (około 53%). Sposób głosowania określony w u.SN, był taki sam jak we wcześniej obowiązującym regulaminie z 2003 r. w brzmieniu ustalonym w 2004 r., tzn. suma oddanych ważnie głosów (100%) rozkładała się na wszystkich zgłoszonych kandydatów, co w sposób matematycznie konieczny powodowało, że najwyżej jeden kandydat mógł uzyskać ponad połowę głosów. Zgromadzenie nie podejmowało uchwał w odniesieniu do poszczególnych kandydatów, ani nie podjęło uchwały o przedstawieniu Prezydentowi kandydatur; takich uchwał nie przewidywała u.SN. Przedstawienie, o którym mowa w art. 183 ust. 3 Konstytucji RP, nastąpiło na podstawie art. 13 ust. 7 u.SN poprzez przekazanie listy kandydatów na stanowisko PP SN wybranych przez ZO SN, wraz z protokołem głosowania.

Postanowieniem z 25 maja 2020 r. Prezydent na podstawie art. 183 ust. 3 Konstytucji RP powołał z dniem 26 maja 2020 r. sędzię Małgorzatę Manowską na stanowisko PP SN, na sześcioletnią kadencję.

Podsumowanie

Jak wynika z przedstawionego zestawienia przepisów i praktyki działania ZO SN można wskazać następujące punkty kluczowe procedury wyboru kandydatów na PP SN na gruncie obowiązującej Konstytucji RP z 1997 r.:

1. W pięciu ZO SN w latach 1998-2020, na których wybrano kandydatów na PP SN, głosowano w taki sam sposób, tj. najpierw poprzez tzw. głosowanie indykacyjne, służące wskazaniu kandydatów na kandydatów, później przez oddanie jednego głosu na kandydata, spośród wskazanych w pierwszym głosowaniu, który wyraził zgodę na kandydowanie. W głosowaniach tych nie istniała możliwość głosowania przeciw kandydatowi ani wstrzymania się od głosu. Odrębną procedurę przewidzianą w regulaminie z 2003 r., w ramach której głosowano odrębnie co do poszczególnych kandydatów zastosowano tylko raz – na ZO SN 14 września 2004 r., które zakończyło się niepowodzeniem, tj. brakiem wyłonienia dwóch kandydatów. Wynikało to z wymogu uzyskania względnej większości głosów przez każdego z kandydatów (więcej głosów „za” niż „przeciw”).
2. W konsekwencji przyjętego sposobu głosowania, kandydaci przedstawieni Prezydentowi na ZO SN w 2004, 2010, 2014 i 2020 r. uzyskali liczbę głosów, których suma odpowiadała liczbie oddanych głosów ważnych. Powodowało to, że na liście kandydatów najwyżej jeden kandydat legitymował się

- poparciem ponad połowy głosujących i niemożliwym było, by pozostali kandydaci uzyskali ponad 50% głosów. W wyborach w 1998 r. żaden kandydat przedstawiony Prezydentowi nie uzyskał ponad połowy głosów.
3. W wyborach w 1998 r. kandydat części sędziów (sędzia Tadeusz Ereciński – 21 głosów) nie został przedstawiony Prezydentowi. We wszystkich pozostałych wyborach (2004 r., 2010 r., 2014 r., 2020 r.) kandydaci wszystkich głosujących sędziów zostali przedstawieni Prezydentowi – innymi słowy reprezentanci 100% głosujących sędziów byli wśród kandydatów, spośród których Prezydent dokonywał wyboru. Doprowadziło to – poniekąd przypadkowo, ponieważ nie wynikało to w sposób konieczny z treści regulacji – do optymalnej sytuacji, że każdy głos został uwzględniony i każdy sędzia miał „swojego” kandydata przedstawionego Prezydentowi.
 4. W żadnym ze ZO SN nie doszło do podjęcia odrębnych uchwał nad poszczególnymi kandydatami. Uchwał takich nie przewidywały regulaminy będące podstawą procedury wyboru w 1998 r., 2004 r., 2010 r. i 2014 r. ani nie przewidywała ustawa o SN z 2017 r., stanowiąca podstawę procedury w 2020 r. Uchwały takie były przewidziane w regulaminie z 2003 r. jednakże z uwagi na dysfunkcyjność takiej procedury odstąpiono od nich po zmianie regulaminu w 2004 r.
 5. W żadnym ze ZO SN nie doszło do podjęcia uchwały końcowej, zatwierdzającej wcześniejszy wybór kandydatów i służącej przedstawieniu Prezydentowi kandydatur zgodnie z art. 183 ust. 3 Konstytucji RP. Uchwały takiej nie przewidywały regulaminy będące podstawą procedury wyboru w latach 1998, 2004, 2010 i 2014, ani nie przewidywała znowelizowana ustawa o SN z 2017 r., stanowiąca podstawę procedury w 2020 r. Podjęcie takiej uchwały przewidywał regulamin z 2003 r. w pierwotnym brzmieniu²¹ oraz art. 13 § 2 u.SN z 2017 r. w pierwotnym brzmieniu.
 6. Przedstawienie Prezydentowi wyłonionych kandydatów następowало poprzez techniczną czynność Przewodniczącego ZO

²¹ Przewodnicząca ZO SN prof. dr hab. Małgorzata Gersdorf w sprawie K 3/17 zajęła stanowisko, zgodnie z którym „w demokratycznym państwie prawnym organy kolegialne działają nie tylko w prawnej formie uchwał. Widać to doskonale na przykładzie Sejmu, który nie podejmuje osobnych uchwał o uchwaleniu ustawy, ale ustawę po prostu uchwała, głosując za jej przyjęciem. Sejm nie podejmuje też uchwał w przedmiocie przyjęcia stanowiska, jakie zajmuje w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym? Odrębnym zagadnieniem jest określenie, czy głosowanie przez wszystkich obecnych na ZO SN sędziów na zgłoszonych kandydatów nie jest – materialnie rzecz biorąc – wypowiedzią tegoż ZO SN, którą po prostu można – gdyby było to konieczne – nazwać uchwałą. W takim wypadku można byłoby stać na stanowisku, że *de facto* we wszystkich ZO SN podjęte zostały uchwały o wyborze kandydatów na stanowisko PP SN, jednakże czynność uchwalania (podejmowania uchwały) została inaczej nazwana, a sposób ustalania wyników głosowania był szczególny (tj. regulowany w szczególny sposób przez regulaminą a później ustawę o SN z 2017 r.).

SN przekazania dokumentów ze Zgromadzenia Prezydentowi (w 1998 r. na podstawie § 8 regulaminu z 1998 r. – Przewodniczący ZO SN przedstawił Prezydentowi wybranych kandydatów, załączając protokół komisji skrutacyjnej; w 2004 r., 2010 r. i 2014 r. – na podstawie § 8 regulaminu z 2003 r. w brzmieniu nadanym w 2004 r. Przewodniczący ZO SN przedstawił Prezydentowi wyniki wyboru ze wskazaniem liczby głosów uzyskanych przez kandydatów w poszczególnych głosowaniach, zaś w 2020 r. na podstawie art. 13 § 7 u.SN Przewodniczący ZO SN przekazał Prezydentowi listę kandydatów na stanowisko PP SN wybranych przez ZO SN, wraz z protokołem głosowania).

7. W latach 2004, 2010 i 2014 wyboru kandydatów dokonano na podstawie przepisów regulaminu, który został następnie uznany za niezgodny z Konstytucją RP wyrokiem TK z 24 października 2017 r. (K 3/17). Równocześnie w tym samym wyroku TK przesądził, że wady procedury i stwierdzenie niekonstytucyjności przepisów stanowiących ich podstawę nie mogą uzasadniać podważenia wydanego na podstawie Konstytucji RP i ogłoszonego w „Monitorze Polskim” aktu Prezydenta o charakterze ustrojowym, który jest jego prerogatywą, w tym przypadku postanowienia o powołaniu PP SN²².

W odniesieniu do wyboru Prezydenta spośród przedstawionych mu kandydatów należy zauważyć, że:

1. Prezydent w latach 1998, 2004, 2010, 2014 powołał na stanowisko PP SN tego z przedstawionych mu kandydatów, który uzyskał największą liczbę głosów na ZO SN. W 2020 r. Prezydent powołał kandydatkę, która uzyskała drugi w kolejności wynik głosowania.
2. Prezydent w latach 2004, 2010 i 2014 powołał na stanowisko PP SN sędziego, który uzyskał ponad połowę głosów na ZO SN. W 1998 i 2020 r. powołał sędziego, który uzyskał mniej niż połowę głosów (odpowiednio 1998 r. – sędzia Lech Gardocki – 38%, 2020 – sędzia Małgorzata Manowska – 26% głosów).

Roma locuta, causa finita.

²² W tym zakresie podobne w skutkach stanowisko zajęła Przewodnicząca Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu Najwyższego prof. dr hab. Małgorzata Gersdorf, która w stanowisku przed TK podniosła, że „samo uznanie za bezskuteczne wyboru i przedstawienia Prezydentowi RP kandydatów nie może spowodować, że ww. osoby nie będą mogłyby być uznawane za Pierwszych Prezesów SN. Każdorazowo, w odniesieniu do tychże osób Prezydent RP wydał postanowienie w sprawie ich powołania na omawiane stanowisko. Podstawę prawną takiego postanowienia stanowił zaś art. 183 ust. 3 Konstytucji RP, a nie zakwestionowane przez Wnioskodawcę przepisy. Dopóki zatem w obrocie prawnym pozostaną postanowienia Prezydenta RP dotyczące powołania na stanowisko Pierwszego Prezesa SN z lat 2004, 2010 i 2014, dopóty nie będzie można uznać, że Sąd Najwyższy od blisko 13 lat pozbawiony jest Pierwszego Prezesa”